nuo piniginės, ties kairiojo kelio sąnariu ir ties kairiuoju blauzdikauliu aptikta dar po vieną vario lydinio žiedą nežymiai išplatinta priekine dalimi.

Pagal antropologinę analizę (nustatė R. Jankauskas), kape palaidota 30–35 metų moteris, kuriai nustatyta patologija – pūlingas dešiniojo alkūnės sąnario artritas. Kapas pagal jame rastas monetas datuojamas XVI a. antrąja puse (po 1563 m.) – XVII a. pradžia.

Kapas 2 aptiktas perkasoje 6. Iki 1 m pločio, 1,7 m ilgio kapo duobė orientuota PV–ŠR kryptimi. Mirusysis palaidotas mediniame karste (išlikę šoninių lentų žymės), aukštielninkas, ties alkūnėmis truputį sulenktomis rankomis. Ties dešinės rankos alkūne aptiktos 2 sidabrinės monetos (Frydrichas II, 2 grašiai, kaldinti 1752 m., ir 3 grašiai, kaldinti 1751 m. (Prūsija, Kionigsbergas)), o ties dešiniuoju pečiu – 3 drabužių susegimo kabliukai.

Pagal antropologinę analizę, kape palaidotas 35–40 metų vyras. Kapas datuojamas XVIII a. antrąja puse (po 1752 m.).

Šalia kapo 1 duobės PV galo aptikta ovalo formos, apie 1,2x0,8 m dydžio, PV–ŠR kryptimi orientuota duobė. Jos paviršiuje (po perartu sluoksniu) rastos trys monetos (Kristina, šilingas (Ryga), Kristina, šilingas, 1642 m. (Ryga) ir Zigmantas III Vaza, 1,5 grašio, 1623 m. (Lenkija)). Gali būti, kad tai suardytas vaiko kapas.

Apibendrinant 2007–2008 m. atliktus archeologinius žvalgomuosius tyrinėjimus galima teigti, kad šalia buvusio Ginčaičių kaimo senųjų kapinių yra apardytas XVI–XVIII a. kapinynas. Kadangi Klaipėdos krašto XVI–XVIII a. laidojimo vietos netirtos ir beveik nežinomos Lietuvos archeologams, šio kapinyno tyrimai ateityje galėtų suteikti vertingos mokslinės informacijos apie Rytprūsių Š dalies gyventojus XVI–XVIII a. Kapinyną būtina saugoti kaip kultūros vertybę.

Ginčaičiai (Gilandviršiai) cemetery

A field evaluation was conducted near the old cemetery of the former village of Ginčaičiai (Tauragė District) during 2007–2008. During the investigation 72 m^2 (7 trenches) were unearthed and two burials excavated, which were dated to the second half of the 16th–early 17th century and to the second half of the 18th century on the basis of the coins discovered in them.

Ilona Vaškevičiūtė,
Bronius Dakanis

Svidžių senkapis

Darius Stončius nurodė, jog tarp Antalieptės marių ir Vartišio ežero (Zarasų r.), į Š–ŠR nuo miško esančios žvyrduobės V–ŠV krašte rasti 2 žmonių griaučiai. Radimvietė yra 3 km į R nuo Antalieptės, 1,7 km į PR nuo Antalieptės–Vencavų (Degučių–Dusetų) kelio, 425 m į P–PV nuo Vartišio ežero ir 250 m į Š–ŠR nuo Antalieptės marių, į P–PV nuo Purvynės–Svidžių kelio (senojo kelio, vedančio iš Antalieptės į Utenos–Zarasų kelią pro buvusį Gaidelių dvarą).

Tyrimai vykdyti dar nenukastoje kalvelės V dalyje, esančioje ariamų laukų pakraštyje, tarp minėto Purvynės–Svidžių kelio (iš Š–ŠR), Šventosios kairiojo kranto (dabar – Antalieptės marios), slėnio–miško (iš P–PV) ir karjero (iš PV) (1 pav.). Išlikęs iki 1 m aukščio kalvelės pakraštys. 15x3,5 m dydžio perkasa matuota PR–ŠV (130–310°) kryptimi, 15 m į P nuo kelio į Purvynę, 30,5 m į ŠR (50°) nuo žemo miš-

ko pakraštyje – aukštesnių laukų pašlaitėje augančio stambaus ąžuolo ir 35 m į ŠR nuo to miško pakraščio. Perkasos ŠR pusės paviršinis gruntas nustumtas į žvyrduobę, o PV pakraščio paviršius sustumtas į iki 0,5 m aukščio krūvas. Tirto ploto paviršiuje ir šalia jo rasti keli žmonių kaulų fragmentai. Anksčiau čia surinkti kaulai, anot vietos gyventojo Boleslovo Dudėno, esą užkasti prie minėto ąžuolo. Kad kalvelėje buvo kapai, B. Dudėno tėvas – savanoris Povilas (jis toje vietoje gavo Svidžių dvaro žemės) nieko nežinojo, kalvelę arė. Buvę ir daugiau šimtamečių žmonių, kurie irgi apie kapus nežinoję. Kalvelėje žvyrą kasti pradėjo kolūkis (pirmininkas Popovas), vežė į Lūžų mišką keliukui. Tik kai vaikai iš žvyrduobės namo parsinešę kaukolę, paskambinus kažkam į Zarasus, uždraudę kasti. Tuo metu ir galėjo būti lyginamas–nusklembiamas žvyrduobės PV pakraštys: tiriant perkasą jo R kampe atsidengė užlygintas buvęs karjero kraštas.

Iš viso Svidžių senkapyje ištirtas 52,5 m^2 plotas, aptikti 3 kapai su archeologiniais radiniais bei dar 2 kapų duobių (besitęsiančių PV kryptimi už ištirto ploto ribų) galai, rodantys, jog toje vietoje yra senkapis.

Kapas 1. Nustumdyto grunto paviršiuje, maždaug 5 cm gylyje atkasta žmogaus kaukolės veido sutrupinta dalis, o vėliau ir beveik visas mirusiojo skeletas, tik be kojų pėdų kaulų ir sutrumpintu žastikauliu. Mirusysis palaidotas ant nugaros, galva tiesiai į V (270˚), ištiestomis kojomis, ant juosmens sudėtomis rankomis. Iš veido srities likęs tik apatinis žandikaulis, dešiniosios rankos žastikaulis sutrupintas ir ne savo vietoje, o kojų pėdų kaulai nustumti į karjerą. Išlikusių griaučių ilgis – 1,05 m. Mirusiojo juosmens srityje, prie dešiniosios pusės, gulėjo didelė sagtis, o prie kairiojo šono, po žastikauliu – peilio liekanos (kriaunos buvę su kniedėmis). Karsto liekanų neaptikta, matyt, dėl to, jog laidota žvyre ir kapas ilgai buvo žemės paviršiuje. Išryškėjo tik apie 45 cm pločio bei 1,35 m ilgio (iki nenukastos kelių srities) rusvesnio žvyro kapo duobės kontūrai. Sprendžiant pagal įkapes, kape palaidotas vyras.

Kapas 2. Maždaug 25 cm gylyje pasirodė pavieniai jauno žmogaus kaukolės kaulų fragmentai (viršutinio žandikaulio ir kitų) bei apatinis žandikaulis, o 30 cm gylyje – rankų kaulai ir blauzdikauliai. Ties kapu padarius perkasos išpjovą, per 1 m ŠV kryptimi atkastas visas kapas. Jo kaukolės kaulai buvo sutrupinti ir dalinai kartu su dešiniuoju žastikauliu nukasti kasant žvyro duobę. Sprendžiant pagal aptiktus griaučius, kape palaidotas vaikas. Mirusysis laidotas paguldytas ant nugaros, galva į R (90˚), ištiestomis ir plačiai išskėstomis kojomis (tarp blauzdikaulių pėdų srityje atstumas 12 cm), buku kampu sulenkta ir juosmens srityje padėta kairiąja ranka, bei sulenkta stačiu kapu ir krūtinės–juosmens srityje padėta dešiniąja. Vaikas laidotas karste: ša-

1 pav. Bendras Svidžių senkapio vaizdas. B. Dakanio nuotr.

Fig. 1. General view of Svidžiai old cemetery.

2 pav. Kapo 3 radiniai. B. Dakanio nuotr.

Fig. 2. The finds from grave 3.

lia dešiniosios rankos kaulų, alkūnės srityje (apie 3 cm nuo jų) buvo tamsiai rudos su pilku atspalviu organikos liekanų juostelė nuo karsto krašto, o pėdų srityje – panaši dėmė nuo karsto galo. Čia rasta ir vinių dalių: smaigalys (?) (7 cm į V nuo kairiojo kulnikaulio) ir liemenėlis (šalia dešiniojo kulnikaulio). Tarp dešiniosios rankos pirštų kauliukų rasta moneta (ji labai sunykusi, neidentifikuota). Griaučių ilgis – 70 cm, o kapo duobės plotis pagal tamsesnio žvyro dėmę – apie 50–53 cm.

Kapas 3. Perkasos PR gale 30 cm gylyje atsidengė žmogaus kaukolė. Kadangi spėta, jog palaidotojo kojų sritis yra PV pusėje, šia kryptimi padaryta 1,4 m ilgio išpjova. Atkasus visus mirusiojo griaučius (kojų kaulai gulėjo 35 cm gylyje) paaiškėjo, jog mirusysis palaidotas galva beveik į Š (20°), ant nugaros, ištiestomis kojomis, stačiu kampu sulenkta ir padėta krūtinės srityje dešiniąja ranka, bei sulenkta smailu kampu ir padėta dešiniojo krūtinės šono srityje kairiąja. Kaukolė rasta gulinti ant kairiojo šono. Juosmens srityje, šalia kairiojo dubens kaulo, tarp kairiosios kojos blauzdikaulio viršaus ir kairiosios rankos kaulų alkūnės srityje aptiktos mirusiojo įkapės: geležinis vienašmenis peilis, 3 sagties fragmentai, grandelė su apkalėliu, apkalas ir odinės piniginės liekanos su apkalėliu bei moneta – Aleksandro denaru (2 pav.). Griaučių ilgis – 1,7 m. Kape, 2,22x50(60) cm dydžio (siauresnė kojų srityje) duobėje, švariame įžemyje – žvyre – išsiskyrusioje pilkesne su rusvu atspalviu dėme, palaidotas vyras. Karsto liekanų neaptikta.

Pagal ištirtuose kapuose (vyro, vaiko ir nenustatytos lyties) aptiktus radinius ir įkapes – 2 monetas (viena iš jų – Aleksandro (1492–1506) lietuviškas sidabrinis denaras, kita – neatpažinta), peilį, sagtį, piniginės apkaustą ir kalvio darbo vinį, kapai datuojami XVI–XVII a. Ištirtų kapų laidosena krikščioniška (kape 1 – galva į V, sudėtomis ant juosmens rankomis ir galbūt kape 2, kuriame kairioji ranka galėjo būti pasvirusi arčiau to juosmens krašto), su baltiškomis apeigomis (laidota įvairiomis kryptimis: kape 1 – galva į R, kape 3 – į ŠR, su kairiąja ranka, padėta krūtinės srityje, o dešiniąja – sulenkta stačiu kampu ir padėta peties srityje, su įkapėmis – peiliu, moneta ir pinigine; kape 2 – moneta dešiniojoje saujoje).

Svidžių senkapio liekanas, kurių išlikęs plotas PR–ŠV kryptimi yra maždaug iki 35 m ilgio ir 10–20 m pločio, reikėtų saugoti.

Svidžiai old cemetery

52.5 m^2 were excavated in Svidžiai old cemetery (Zarasai District) (Fig. 1) and three graves with finds discovered (those of a male, a child, and an individual of undetermined sex) as well as the ends of another two grave pits extending beyond the boundaries of the excavated area. According to the grave goods discovered in the graves: two coins (one of which is a Lithuanian Alexander (1492–1506) silver coin, the other undetermined), a knife, a buckle, a wallet fitting, and a handmade nail (Fig. 2), the graves should be dated to the 16th–

17th centuries. The surviving remains of Svidžiai old cemetery (around 35 x 12–20 m) need to be protected.

Ilona Vaškevičiūtė

Šilmikių senkapis

Šilmikių senkapis (AR 238) yra tarp nebeegzistuojančių Lepšių, Žmirklių ir Šilmikių kaimų (Joniškio r., Rudiškių sen.), todėl kartais vadinamas visų minėtų kaimų pavadinimais. Šiuo metu senkapis yra karjero, kurį eksploatavo „Joniškio melioracija“, pakraštyje, aukštesnėje pakilumoje. Čia yra kalvelė – Š–P kryptimi 80–90 m ilgio, V–R kryptimi 40–55 m pločio, siaurėjanti į Š pusę. Kalvelės Š krašte, 9 m nuo jos šlaito auga 2 medžiai, atsidūrę prie pat iškastos duobės. Ant kalvelės stovi medinis kryžius su 1992 m. data. Kalvos P šlaitas (2–10 m aukščio) anksčiau nukastas, dabar apaugęs 10–15 metų beržais ir ąžuoliukais bei krūmais, eroduoja. Čia mėtosi ir nuo lietaus bei saulės nubalę žmonių kaulai. Patikrinus šią duobę metalo detektoriumi, metalinių dirbinių neaptikta, tačiau matosi, jog žemės paviršius tarsi iškasinėtas negiliomis duobutėmis. Panašu, jog čia pasidarbavo „juodieji archeologai“.

Literatūroje šis senkapis datuojamas XVIII–XVI a., vadinamas Žvyrynu. Senkapis ne kartą žvalgytas archeologų (1973 m. MMT (M. Černiauskas), 2001 m. JIKM (E. Vasiliauskas)). 2001 m. nukastame kalvos P šlaite metalo ieškikliu patikrintas 20x5 m plotas. Be XX a. šiukšlių, rasta ir archeologinių radinių: moneta (1570 m. Lietuvos dvidenaris) bei geležinio peiliuko liekanos. 2003 m. senkapį žvalgė KPC (B. Dakanis) ir JIKM (E. Vasiliauskas).Vėl patikrinus eroduojantį šlaitą metalo detektoriumi, surasti dar du radiniai – XVII a. Zigmanto Vazos Rygos šilingas ir žalvarinis signetinis žiedas (saugomi JIKM GEK 9077; 9475; 10185. AR 27:1–2).

2006 ir 2007 m. lankant Šilmikių senkapį vėl pastebėta naujai prikastų duobių, o didesnėje jų – besimėtantys žmonių kaulai. Tai paskatino senkapio archeologinius tyrinėjimus. 2008 m. buvo ištirtas 104 m^2 plotas, surasti 9 XVI–XVII a. kapai, 6 anksčiau iškastos ir perlaidotos kaukolės. Toje vietoje buvo pastatyti du kryžiai – išliko juos laikiusios akmenų krūsnys (1 pav.) ir vieno kryžiaus medienos likučiai.

Palaidojimai aptikti 1,05–1,35 m gylyje. Mirusieji laidoti karstuose, kurių medienos likučiai (geriau ar blogiau išlikę) aptikti beveik prie visų palaidojimų. Mirusieji guldyti galvomis į V–ŠV (280, 300, 330°), išskyrus kapą 5, kur vaikas orientuotas galva į R (110 °). Laidota ištiestomis kojomis ir ištiestomis palei šonus rankomis, tik kartais vieną (kapai 3, 5, 8) ar abi (kapas 1) rankas sulenkiant buku kampu ir padedant ant dubenkaulių. Pastebta, kad

1 pav. Buvusių kryžių vietos. I. Vaškevičiūtės nuotr.
Fig. 1. Locations of former crosses.